

Міністерство освіти і науки України
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
Економічний факультет

ДЗУДЗИЛО ІВАННА МИКОЛАЇВНА

**ФОРМУВАННЯ І РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНОЇ
ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ В КОНТЕКСТІ
СТАЛОГО РОЗВИТКУ**

групи ПЕ-М2з

спеціальність 051 Економіка (Прикладна економіка)

Автореферат на здобуття другого (магістерського) рівня
вищої освіти

Івано-Франківськ – 2022

Дипломна робота виконана в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника

Науковий керівник

Доктор економічних наук, доцент

Пилипів Надія Іванівна,

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника,
професор кафедри підприємництва, торгівлі та прикладної економіки

Рецензент

Доктор економічних наук, професор

Левандівський Омелян Тарасович,

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
професор кафедри фінансів

Захист відбудеться «26» грудня 2023 р.

Дипломну роботу надано до захисту «___» _____ 2022 __р.

Завідувач кафедри

Пилипів Н.І.

(підпис) (ім'я та прізвище)

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. Провідні особливості розвитку сучасної економіки останнім часом формують велику увагу громадськості до нових механізмів відносин між громадою, владою та суспільством. На теперішній час у більш економічно розвинутих державах світу поширеною стала концепція «соціальної відповідальності» (СВ), суть якої полягає у наявності концепції, що заохочує громаду враховувати інтереси суспільства, беручи на себе велику відповідальність за вплив діяльності громади на споживачів, працівників, громади, а також навколишнє середовище в усіх планах своєї діяльності. Соціальна відповідальність територіальної громади завбачує відповідальне відношення будь-якої громади до свого продукту чи послуг, до споживачів, працівників, партнерів, гармонійне співіснування та постійний діалог із суспільством, а також участь у вирішенні важливих соціальних проблем.

Актуальним є розглянути і проаналізувати особливості соціальної відповідальності територіальної громади у контексті сталого розвитку, так як процесу формування теоретичних принципів соціальної відповідальності в контексті сталого розвитку повний, то завдання систематизації та об'єднання існуючих методів до інтерпретації цього явища будуть доцільні.

Питанню вивчення соціальної відповідальності в умовах сталого розвитку присвятили свої праці такі науковці, як: Н. Бібік, А. Зінченко, М. Саприкіна, В. Попович, І. Акімова, О. Осінкіна, В. Мазуренко А. М. Вергун, Л. А. Грицина, Н. В. Караєва, Р. В. Коран, Т. А. Коцко, Д. Медоузом, І. В. Недіна, В. П. Прадун, І. О. Тарасенко, В. Трегобчук,

Забезпечити питання соціальної відповідальності в постійному контексті розвитку досліджено в працях українських учених, а саме, П. Бурковського, Л. Верховодова, А. Гальчинського, О. Мартякова, О. Дергачова, О. Пасхавер, Н. І. Пилипів, І. Рейтерович, О. Сушко та ін.

Однак, попри вагомий внесок науковців у розвиток економічної думки щодо соціальної відповідальності, теперішні умови господарювання і зміна підходів до формування інформаційних запитів менеджменту обумовлюють потребу у проведенні подальших досліджень з окресленої проблематики, щоб дати можливість відповідати на виклики сьогодення.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Робота виконана в межах науково-дослідної тематики кафедри підприємництва, торгівлі та прикладної економіки Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника ДР 0111 У 007667, в межах робочого часу «Розробка теоретичних та прикладних аспектів управління соціально-економічним розвитком регіону».

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають у процесі соціальної відповідальності територіальної громади у контексті реалізації принципів сталого розвитку.

Предмет дослідження – теоретико-методологічні підходи до соціальної відповідальності в контексті сталого розвитку.

Методи дослідження. Методи, використані в роботі: теоретичне узагальнення, комплексний аналіз (вивчення сутності поняття «соціальна відповідальність»), системний аналіз (розкриття соціальної відповідальності), статистичний аналіз (дослідження, порівняння та оцінка, забезпечення сталого розвитку на основі корпоративної соціальної відповідальності).

Інформаційною базою для дослідження є законодавча та нормативно-правова база, праці вітчизняних та закордонних учених, монографії, наукові матеріали, практичні матеріали для конференцій, журналів, власні спостереження.

Наукова новизна роботи полягає в її детальності та комплексності, теоретичних та практичних дослідженнях соціальної відповідальності та сталого розвитку.

Практичне значення отриманих результатів. Робочі матеріали можуть бути використані в територіальних громадах та враховуватися в навчальному

процесі для подальшого розвитку соціальної відповідальності в контексті сталого розвитку.

Структура дипломної роботи. Відповідно, до встановленої мети, визначених завдань і предмета дослідження, робота складається зі вступу, трьох розділів з підрозділами, висновків, списку використаних джерел (76 найменування). Загальний обсяг магістерської роботи становить 82 сторінки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У розділі 1 «Теоретичні аспекти формування і розвитку соціальної відповідальності територіальної громади в контексті сталого розвитку» досліджується предметна сфера забезпечення соціальної відповідальності.

Соціальна відповідальність є складною категорією, що включає багато форм і видів. Соціальна відповідальність – територіальні громади беруть на себе відповідальність за соціальні та екологічні наслідки своїх рішень і діяльності через прозору та етичну поведінку, яка:

- сприяє сталому розвитку, здоров'ю та добробуту суспільства;
- враховує очікування зацікавлених сторін;
- відповідає чинним нормативно-правим документам та відповідає нормам поведінки міжнародних кодексів;
- впроваджено в діяльність усієї організації та реалізовано нею на практиці. Усі підрозділи господарських організацій беруть на себе соціальну відповідальність перед країною, суспільством, працівниками та навколишнім середовищем.

В структурі територіального розвитку громади є три ключових елементи, збалансованість та взаємодоповненість яких й визначає сталість розвитку всієї системи громади: економіка, соціальна сфера та екологія. Всі ці елементи взаємопов'язані між собою, та впливають один на одного формуючи якість життя та збалансованість всієї системи. Взаємодія

економічних агентів, зокрема, громади, з соціальною сферою створює якісно новий базис розвитку.

Соціальна відповідальність громади в цьому розрізі стає обов'язком перед громадою щодо запобігання чи ліквідації наслідків їх діяльності. Соціальна відповідальність територіальної громади може і все частіше є інструментом забезпечення якості життя в межах певного міста, що в свою чергу допомагає забезпечити сталий розвиток всіх його жителів – як фізичних, так і юридичних осіб.

Суть соціальної відповідальності громади полягає в посиленні філантропічної ролі підприємств та надання їм рекомендацій на добровільних засадах, оскільки це не є обов'язковим елементом розвитку економічної, екологічної та соціальної діяльності, яка проте приносить ще більшу користь місцевим громадам або ширшому соціальному середовищу. Численні визначення соціальної відповідальності територіальної громади, що були сформовані науковцями, підприємствами, урядами, неурядовими організаціями та міжнародними організаціями, розподілялись, аналізувались та піддавались критиці.

Отже, соціальну відповідальність можна розглядати як усвідомлення, сформованість, сприйняття та згоду всіма суб'єктами вимог суспільних відносин, які ґрунтуються на соціальних нормах, а в разі їх порушення – справедливості обов'язку взяти на себе відповідальність. визнано. Заперечення, сформоване та згодом усунене іншою особою, що призводить до втрати.

Нами виокремлено такі основні принципи соціальної відповідальності:

- підзвітність організації, яка повинна повідомляти про вплив своєї діяльності на людство і довкілля;
- прозорість, що означає, що бізнес-структура має бути прозорою у своїх рішеннях і діяльності, які впливають на інших;
- гуманність – визначити важливість і універсальність прав людини, як це викладено в Загальній декларації прав людини;

- страх як категорія обмежує сфери, куди ні в якому разі не повинен поширюватися людський вплив (страх перед майбутнім людства);

- поміркованість в ухваленні певних рішень (мета полягає в тому щоб зберегти життя, і тільки майбутнє покоління повноцінно може оцінити наслідки поточної діяльності);

- патріотизм як ідея значення і унікальності Батьківщини;

- обов'язок як моральне зобов'язання особи;

- мораль як особлива сфера суспільної свідомості і суспільних відносин має на меті формулювати за допомогою етичних норм, принципів і категорій норми і способи регулювання поведінки і поведінки людей у суспільстві;

- професійна компетентність як знання, досвід;

- творча спрямованість – схильність до творчої ініціативи;

- старанність – це риса, яка включає в себе позитивне ставлення до роботи, ініціативність, дисципліна тощо.

У розділі 2 «Особливості соціальної відповідальності територіальної громади» зазначено роль держави в забезпеченні соціальної відповідальності територіальної громади, адже це – не лише відповідальність громади по відношенню працівників та підприємств, з якими вона стикається в процесі своєї діяльності, до місцевого товариства та суспільства загалом, а й загальна філософія організації бізнесу, яка спрямована на гарантування гідного рівня життя, захист навколишнього середовища, а отже, на досягнення сталого розвитку суспільства.

Соціальна відповідальність, не дивлячись на рівень та масштаб вивчення, розкривається на глобальних, національних, регіональних та індустріальних рівнях. Соціальна відповідальність – це підсистема загальносистемної соціальної взаємодії, також як і спосіб гарантії та захисту зв'язків з громадськістю, який встановлюють деякі юридичні особи, а вони також певним чином забезпечують дотримання прав людини – все це є відображенням соціальної культури та суспільних інтересів та регулюванням соціальних норм, керованих санкціями.

Це явище являє елементи надбудови суспільства, які підпорядковані від рівня розвитку економічних, політичних та соціальних стосунків; розвивається і трансформується разом з соціальними відносинами; добровільні ініціативи організацій (компаній) щодо дотримання етичних стандартів у сфері соціальної взаємодії та брати відповідальність за вплив на довкілля, партнерів, споживачів, працівників, суспільства, і т.п.

Основа для виконання соціальної відповідальності, створена на цілях сталого розвитку – це розвиток на усіх щаблях відкритого суспільства, інституціонального здатного до здобуваючої ефективності дій.

Саме у цьому контексті своєрідного статусу на сьогодні набуває сучасна парадигма розвитку суспільства знайома під загальною назвою «соціальна держава», під якою, для прикладу, розуміють державу «... розвиненого цивільного суспільства, що, об'єднуючи у своїй діяльності принципи волі й рівності, соціальної справедливості, надкласовості, істинно забезпечує соціально-економічні права людини».

Важливими ознаками соціальної держави є такі:

- це продукт еволюції суспільства до соціал-демократичного громадянського суспільства;
- вона визнається якісною характеристикою правової держави;
- вона виходить конституційною гарантією забезпечення та захисту соціальних прав людини;
- її мета та діяльність з досягнення мети (соціальна політика) завбачає присутність розвинутого соціального законодавства;
- сприяти перетворенню ринкової економіки в соціальну ринкову економіку та служити інтересам власників і суспільства;
- забезпечення миру і злагоди в суспільстві.

У розділі 3 «Проблеми розвитку соціальної відповідальності територіальної громади» зроблено акцент на людських ресурсах – фундаментальному складнику всіх головних систем та процесів, вони створюють та визначають спрямованість культури ведення етики. І кадровий

відділ – це функціональний підрозділ, чия діяльність покриває всі сфери діяльності компанії. І це може відіграти важливу роль у створення соціально-відповідальних підходів до громади, норми для цього підприємства. Однією з важливих інноваційних частин сучасного ринку є формування соціального підприємницького середовища та сприяння розвитку соціально-відповідальних спільнот, формуючи таким чином нову форму нової епохи, тобто ринкові відносини з максимально демократичними характеристиками. система.

Тому одним із показників ефективності політичної модернізації українського державного управління є рівень (кількість) соціально орієнтованих економічних структур. Очевидно, що під час трансформації будь-якої країни соціальне забезпечення в першу чергу стикається з ризиком нестабільності. Хоча метою модернізації, згідно з теорією Е. Тринякяна, є «намагання більшості населення або еліти наблизитися до соціальних стандартів людей нової епохи», модернізація неминуче розриває традиційні зв'язки та соціальні обмеження. Інституції та усталені цінності.

Більше того, згідно з твердженням Ш. Ейзенштадта, прорив соціальних зв'язків та полонки існуючої системи соціального захисту, можуть, призвести не до введення нових цінностей та установ, а до розпаду і хаосу.

Адже в країнах, де домінує традиційна політична культура, процес демократизації займає тривалий час і часом навіть призводить до появи «дефектних» демократій, які інституційно відповідають усім демократичним вимогам, але головними проблемами яких є незадоволення суті. Держава залишається переважно авторитарною, спотворюючи народовладдя у цих країнах та викликаючи невідповідність соціальних стандартів зі світовими вимогами. Підсумовуючи думки учених, щодо соціальної відповідальності територіальної громади, ми можемо зробити висновок, що на сьогодні існує два підходи.

Перший – адміністрування та управління, заснований на прагненні влади до довгострокової активної участі суб'єктів громади в соціально-

економічному розвитку території. Другий – Business and Activities – має кілька категорій залежно від характеру соціальної діяльності громади: кадри, благодійна та фінансова підтримка, програмні центри, залучені до громадських проектів. Принципи соціальної відповідальності можуть бути реалізовані через соціальну кооперацію – взаємодію органів державної влади, місцевого самоврядування, об'єднань роботодавців і профспілок для формування та реалізації чіткої соціально-економічної політики.

Соціальна відповідальність неможлива без громадянського суспільства, що розвивається і спроможне служити реальним діловим партнером у вирішенні соціальних проблем. При цій позиції можливим стає ріст готовності громади вступати у діалог та подальшу співпрацю з різними громадськими групами, збільшувати число соціальних ініціатив, які спрямовані на вирішення суспільних завдань.

Соціальна відповідальність територіальної громади в Україні виявляється по-різному: в залежності від позиції компанії на ринку, рівні конкуренції, характеру взаємодії із державними та місцевими органами влади, наявністю виборчої кампанії, і т.п.

Стратегічне планування розвитку громади – це робота групи, складеної з представників основних соціальних груп територіальної громади, над визначенням:

- майбутнього образу (бачення) громади, яким його хоче бачити сама територіальна громада;
- головних (стратегічних) цілей, здобуток яких забезпечить набуття громадою визначеного громадою образу;
- планів дій, тобто логічних систематичних заходів, спрямованих на здобуток цих цілей з використанням спеціальних процедур.

ВИСНОВКИ

У роботі здійснено теоретичне узагальнення, питань, пов'язаних із соціальною відповідальністю територіальних громад в контексті сталого розвитку.

Соціальна відповідальність – одна з маніфестацій з'єднання та взаємозалежності індивідуума і суспільства. Практично всі автори, які вивчали соціальну відповідальність, правильно, на мою думку, визначають методологічну основу щодо розвитку концепції аналізу відповідальності стосунків між різновидами свободи та потреби. Відповідальність є завжди та нерозривно пов'язується із необхідністю коритися правилам поведінки, покорі, координація їх поведінки із закономірностями природи та суспільства. Коли немає ніякої потреби дотримуватися якихось правил, то тоді немає ніякої відповідальності.

У теперішній науці соціальна відповідальність розуміється як діалектичні стосунки між індивідуумом та суспільством, містить в собі певні права і відповідальність, також як і значний засіб впливу (незаконний) у випадку недотримання соціальних норм. На додаток до цих, фахівці протилежної точки зору бачення соціальної відповідальності можна спостерігати в різних соціальних групах та урядових громадах.

Значні соціальні норми здійснюють захисні, регулюючі та освітні функції, окреслюють, що доцільно обмежує людську свободу. Виділяють такі види соціальних норм: традиції, моральні норми, релігійні (нормативні) норми, етичні норми, політичні норми, корпоративні норми, норми громадської організації, технічні норми, культурні норми, правові норми тощо. За типом соціальних норм соціальну відповідальність можна поділити на такі види: релігійну, дисциплінарну, правову, політичну та ін.

Також соціальна відповідальність, попри рівень та масштаб вивчення, визначається в глобальних, національних, регіональних та індустріальних рівнях. Глобальний рівень підкреслює поняття соціальної відповідальності,

ідентифікуючи проблеми та умови людського існування і шляхів їх вирішення крізь просування соціальної інтеграції цілилося в гарантування сталого розвитку попри місце резиденції та раси.

Утворення соціально відповідального уряду прямо пов'язано з виконанням концепту сталого розвитку.

Соціальна відповідальність – підсистема загальносистемної соціальної взаємодії, також як і засобу гарантії та захисту зв'язків з громадськістю, які встановлюють значні об'єкти та гарантуються важливими засобами дотримання прав людини є соціальна культура, втілення суспільних інтересів, регулювання соціальних норм, керуючись санкціями.

Дослідження проблематики втілює елементи соціальної надбудови, які залежать від рівня розвитку економічних, політичних і соціальних відносин; розвивається та перетворюється разом із соціальними стосунками; добровільна ініціатива організацій, щоб відповідати етичним стандартам у сфері соціальної взаємодії й брати відповідальність за вплив на довкілля, партнерів, споживачів, працівників, суспільства, і т.д.

Соціальна відповідальність в ширшому сенсі пояснюється, як ведення торгівлі з огляду на потреби власного персоналу, місцевих суспільств й довкілля. Використання принципів СВ слугує ефективному досягненню стратегічних цілей громади, так як це дає змогу створювати тривалі інвестиції в утворення сприятливого соціального довкілля. Однак, систему соціальної орієнтації сприймають вітчизняні громади з давніх пір тільки як джерело нерозсудливих додаткових витрат.

Отже, соціальна відповідальність – це внесок територіальної громади в сталий економічний розвиток і добровільна ініціатива керівництва щодо розвитку корпоративної соціальної відповідальності та здійснювати визначену соціальну некомерційну діяльність спрямовану в збільшення якості умови експлуатації компанії.

Тому, всі територіальні громади, які планують працювати довго і успішно на ринку, повинні розуміти стратегічну важливість цієї роботи для

їхнього сталого розвитку. Наближення вектора проблем соціальної відповідальності в контексті сталого розвитку є важливим чинником, адже споживча довіра в територіальній громаді, що визнає себе соціально відповідальними, знаходяться тепер на дуже низькому рівні.

Це можна пояснити такими причинами, що потреба функціонування на підставі соціальної відповідальності громади не піддається сумніву, але економічний та суспільний розвиток взаємозалежить від зрілості засад етики та моралі не лише ділових структур, але також і суспільства, як єдиного цілого.